

Miasto starsze niż prasa (III) **interdyscyplinarna konferencja naukowa**

(Zielona Góra, 15-17 października 2025 r.)

W Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze w dniach 15-17 października 2025 r. odbyła się ogólnopolska interdyscyplinarna konferencja naukowa „Miasto starsze niż prasa (III)”, zorganizowana przez WiMBP w Zielonej Górze we współpracy z Katedrą Wiedzy o Mediach Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Komisją Prasoznawczą PAN – Oddział w Krakowie, Lubuskim Towarzystwem Naukowym, Zakładem Dziennikarstwa i Nauk o Mediach Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Zielonogórskiego, Stowarzyszeniem Bibliotekarzy Polskich – Zarządem Oddziału w Zielonej Górze oraz Stowarzyszeniem Przyjaciół Biblioteki Norwida.

Wydarzenie ma charakter cykliczny. Pierwsze dwie edycje zrealizowane zostały w latach 2023 i 2024. Przedmiotem obrad w 2025 r. ponownie była analiza stanu i kierunków badań nad prasą regionalną, tym razem jednak szczególnie mocno osadzona w kontekście historycznej prasy Ziemi Zachodnich. Jednocześnie zachowano szerszą perspektywę badawczą – ogólnopolską, a nawet międzynarodową. Grażyna Wrona z Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie inaugurując obrady, wypukliła znaczenie zielonogórskiej konferencji jako ważnego spotkania, gromadzącego grono badaczek i badaczy reprezentujących różne obszary w zakresie nauk o komunikacji społecznej i mediach oraz tworzącego przestrzeń do dzielenia się naukowymi badaniami, odkryciami, ale także dylematami i pytaniami, na które niejednokrotnie trudno znaleźć odpowiedź w innej formule naukowej aktywności.

Po uroczystym otwarciu konferencji, którego dokonał dyrektor WiMBP im. Cypriana Norwida Andrzej Buck razem z G. Wroną oraz Jolantą Chwastyk-Kowalczyk, wykład pt. *Język w mediach, czyli polszczyzna byle jaka* wygłosił Maciej Malinowski z Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu. Językoznawca, dziennikarz i popularyzator poprawnej polszczyzny w sposób krytyczny podszedł do jakości i staranności języka polskiego używanego we współczesnych mediach. Zwrócił uwagę na

obecność w polszczyźnie medialnej uchybień językowych związanych m.in. z używaniem słów w niewłaściwym znaczeniu, nieprawidłową odmianą wyrazów pospolitych i nazw własnych, składnią czasowników, ortografią i interpunkcją. Podkreślił, że wielu dziennikarzy i prezenterów ma problemy z właściwym akcentowaniem wyrazów, włącza do swoich wypowiedzi potoczny, a nawet obsceniczny oraz stosuje nieczytelne elementy w postaci środowiskowego slangu. Swoją wywód prelegent poparł licznymi przykładami, które w interesujący sposób zilustrowały poszczególne negatywne zjawiska językowe zidentyfikowane w przestrzeni polskich mediów.

Każdą z pięciu konferencyjnych sesji zamykały dyskusje nad wygłoszonymi w ich ramach referatami, dzień obrad kończyła zaś debata wokół odrębnego tematu nawiązującego do głównego nurtu konferencji. Trzy pierwsze sesje w ramach konferencji przebiegały pod wspólnym hasłem: *Prasa, media, region – kierunki i inspiracje badawcze – stare pytania, nowe odpowiedzi*.

Sesję otwierającą pierwszy dzień konferencji rozpoczął wykład Sabiny Kwiecień pt. *Galiczyjskie czasopisma naukowe do 1918 roku – wstęp do badań*. Badaczka, reprezentująca UKEN, przedstawiła wstępne wyniki rekonesansu badawczego dotyczącego galicyjskich czasopism naukowych wydawanych do 1918 r., obejmującego zarówno tytuły publikowane na terenie dużych ośrodków, takich jak Lwów i Kraków, jak i mniej znane inicjatywy prowincjonalne. Analiza objęła łącznie 124 tytuły prasowe, do których udało jej się dotrzeć, a następnie podjąć próbę sklasyfikowania według dziedzin wiedzy, instytucji założycielskich, języka publikacji oraz zasięgu oddziaływania (czasopisma regionalne oraz lokalne). W wystąpieniu poruszona została kwestia genezy i funkcji analizowanych czasopism, które powstawały na fali przemian związanych z tzw. autonomią galicyjską i były zarówno narzędziem budowania tożsamości naukowej, jak i formą oporu przeciw zaborcy – łączyły zatem funkcje naukowe i narodowe, zaś ich rozwój odzwierciedlał proces profesjonalizacji nauki oraz integracji środowiska uczonych.

Następny referat, autorstwa G. Wrony, nosił tytuł *Między pytaniem a oskarżeniem. Interpelacje prasowe w Sejmie Ustawodawczym (1919-1922)*. W centrum zainteresowania badaczki znalazły się interpelacje poselskie, w szczególności te dotyczące prasy, które w odradzającym się państwie polskim z jednej strony, były formą kontroli parlamentarnej nad działaniami rządu, z drugiej zaś, specyficznym środkiem artykulacji problemów społecznych, politycznych i administracyjnych wymagających reakcji ze strony władzy wykonawczej. Jak wskazała prelegentka polski sejm stał się areną sporu o miejsce prasy w nowo powstałym porządku prawnym, politycznym i społecznym, a ówczesne interpelacje poselskie dotyczące prasy stanowią cenne źródło umożliwiający badanie historycznych relacji

na linii legislatywa – egzekutywa oraz analizowanie postrzegania prasy jako aktora politycznego.

Kolejnym punktem zaplanowanym w programie konferencji był referat A. Bucka pt. *Między „Pokoleniem” i „Nurtem” a „Nowym Wyrazem” (1946-1981). Czasopisma literackie młodych po roku 1945*, poruszający rzadko podejmowaną przez badaczy problematykę badań nad czasopiśmiennictwem młodych w odniesieniu m.in. do takich periodyków młodoliterackich jak „Pokolenie”, „Nurt”, „Po Prostu”, „Wyboje”, „Zebra”, „Orientacja” oraz wyróżniającego się w tym zestawieniu tytułu „Nowy Wyraz”. Periodyzacja opisywanych czasopism, ich funkcje i zmieniający się obieg społeczny wskazują, że opis zjawiska „czasopismo młodoliterackie” pozostaje w wielorakich uwikłaniach badawczych.

Następne wystąpienie, *Dzieje Lubuskiego Teatru w Zielonej Górze zapisane na kartach „Zeszytów Teatralnych” (1958-2025)*, przedstawił Piotr Prusiniowski z WiMBP im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze. Wystąpienie dotyczyło fenomenu „Zeszytów Teatralnych” – specyficznego wydawnictwa Lubuskiego Teatru w Zielonej Górze, które zadebiutowało na kanwie programu do inscenizacji sztuki Pavla Kohouta pt. „Miłość” w reżyserii Jerzego Zegalskiego (premiera w LT 13 września 1958 r.), stając się jednak czymś znacznie więcej niż tylko zwyczajną broszurą zawierającą tytuł, datę premiery, obsadę, nazwiska twórców przedstawienia. Jak bowiem wskazał prelegent, w swoich kolejnych odsłonach „Zeszyty Teatralne” zawierały liczne teksty o charakterze teatrologicznym, literaturoznawczym i historyczno-kulturowym, biogramy i wywiady z twórcami, zdjęcia z prób, projekty scenografii i kostiumów, cykliczną kronikę bieżącej działalności zielonogórskiej sceny oraz wiele innych interesujących materiałów. Ta publikacja, funkcjonująca w kształcie zbliżonym do form prasowych, redagowana była w swojej prawie 70-letniej historii przez liczne grono redaktorów: Zdzisława Giżejewskiego, Stanisława Hebanowskiego, Jerzego Ziomka, Marka Waruszyńskiego, A. Bucka, Annę Tokarską, Wojciecha Śmigielskiego i innych.

Ostatni temat w tej sesji konferencji pt. *Londyński „Pamiętnik Literacki” – organ Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie – po 2018 roku* przedstawiła J. Chwastyk-Kowalczyk z UJK w Kielcach. Punktem wyjścia dla rozważań badaczki była jej własna monografia prasoznawcza poświęcona temu periodykowi, a dotycząca okresu 1976-2018. Następnie prelegentka szczegółowo scharakteryzowała aktualną strukturę badanego czasopisma (nowe rubryki, działy, bloki tematyczne) oraz ukierunkowanie tematyczne poszczególnych numerów związane z różnymi rocznicami i wydarzeniami o istotnym znaczeniu. Ponadto poruszyła problematyczną kwestię finansowania oraz dystrybucji obecnego półrocznika, który stanowi, jak czytamy w abstrakcie wystąpienia, „szeroką literacką i publicystyczną platformę twórców rozszerzających granice kultury polskiej”.

Drugi blok tematyczny rozpoczęła prezentacja Katarzyny Gajlewicz-Korab z Uniwersytetu Warszawskiego, zatytułowana *Między rejestrem a rzeczywistością: własność prasy w Polsce a wyzwania identyfikacji beneficjentów rzeczywistych*, przygotowana we współpracy z Dagmarą Sidyk-Furman. Dotyczyła ona analizy struktury własności i przejrzystości podmiotów medialnych na rynku wydawnictw prasowych w Polsce na podstawie wyników drugiej edycji projektu badawczego „Euromedia Ownership Monitor – EurOMo 2025”. Badaczka podała, że obiektem analizy były 24 tradycyjne media, w tym dzienniki i tygodniki. Stwierdziła, że brak informacji o tym, kto stoi za określonym przekazem medialnym jest zjawiskiem negatywnym, a transparentność własności stanowi warunek konieczny dla zapewnienia pluralizmu treści, przeciwdziałania koncentracji wpływów informacyjnych oraz ochrony jakości procesów demokratycznych. Podkreśliła, że Polska nie ma przepisów regulujących przejrzystość właścicielską mediów, a informacje o realnych właścicielach często wymagają dodatkowych analiz dokumentów finansowych, w konsekwencji czego system rejestracji nie zapewnia pełnej jawności. Mimo tego w konkluzji wystąpienia wskazała, iż z przeprowadzonego badania wynika, że polska prasa drukowana w przeważającej części jest w rękach polskich podmiotów. Jednocześnie uczuliła na zagrożenie zjawiskiem *media capture* oznaczającym sytuację, w której środki masowego przekazu są kontrolowane przez różnorodne grupy interesów zamiast służyć publicznemu dobru.

Olga Dąbrowska-Cendrowska z Kielc, zaprezentowała referat: *Koncerny Burda Media Polska i Bauer Media Polska na polskim rynku mediów – dywersyfikacja produktów i usług*. Badaczka dokonała systemowej analizy porównawczej dwóch koncernów medialnych z niemieckim kapitałem, uznając je za ważne składowe polskiego systemu medialnego, które przygotowują i dostarczają ofertę skierowaną w szczególności do kobiet. W swoim wystąpieniu przedstawiła, w jaki sposób rozwój nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych, a zwłaszcza rosnąca popularność mediów społecznościowych, wymusiły na wydawcach zmianę w zakresie dystrybucji wyprodukowanej treści. Wskazała na różnicę w strategiach rynkowych obu analizowanych koncernów i zupełnie odmienne definiowanie swojego odbiorcy: położenie nacisku na digitalizację oferty i „całkowite odejście od papieru” oraz wdrażanie usług e-commerce (Burda) w opozycji do skoncentrowania na tradycyjnym segmencie prasy drukowanej adresowanej zwłaszcza do starszych czytelników (Bauer). Ponadto badaczka uwypukliła negatywne zjawisko w postaci skrajnej komercjalizacji w traktowaniu prasy przez koncerny medialne, które dążą wyłącznie do maksymalizacji zysków osiąganych z tytułów prasowych, nie traktując ich w żaden sposób jako dobro kulturalne.

Kończący sesję referat pt. *Cyfrowe narzędzia CAQDAS (Computer-Assisted Qualitative Data Analysis Software) w analizie zawartości prasy: studium*

przypadku zaprezentowała Bożena Jaskowska z Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Prelegentka dokonała ogólnego przeglądu i porównania zarówno bezpłatnych, jak i odpłatnych cyfrowych narzędzi przeznaczonych do analizy danych jakościowych, koncentrując się w swoim wystąpieniu na oferującym największe możliwości oprogramowaniu MAXQDA. Słuchacze wykładu poznali kluczowe funkcjonalności tego narzędzia w zakresie wspierania procesu kodowania i interpretacji danych jakościowych w badaniach prasoznawczych, takie jak: kodowanie tematyczne, tworzenie notatek analitycznych, wizualizacja współwystępowania kodów, wyszukiwanie leksykalne i autokodowanie. Część swojej prezentacji prelegentka poświęciła ograniczeniom i wyzwaniom związanym z cyfrową analizą materiałów prasowych.

Pierwszy dzień obrad zwińczyła debata z udziałem uczestników konferencji pt. *Co mówią, a czego nie mówią nasze źródła? O ograniczeniach i potencjale badań nad mediami*, moderowana przez G. Wroneń.

Drugi dzień konferencji zainaugurowało spotkanie z Jerzym Bralczykiem. Znany autorytet w dziedzinie językoznawstwa w trakcie konwersacji z Kają Rostkowską z Uniwersytetu Zielonogórskiego zatytułowanej *Wiem co mówię, czyli o dobrej komunikacji* zajął słuchaczy wielowątkową, barwną opowieścią o zawiłościach posługiwania się poprawną polszczyzną w rozmowie, która, jak zaznaczył, jest podstawowym aktem komunikacyjnym. Opierając się w swoich wypowiedziach na licznych przykładach zaczerpniętych z bogatego zawodowego doświadczenia, Bralczyk wprowadził uczestników konferencji w kolejny dzień obrad.

Pamiętnik Koła Kielczan (1925-1938) a idea regionalizmu – tak zatytułowany wykład przedstawiła Aleksandra Lubczyńska, UJK w Kielcach. Badaczka rozpoczęła swoją prezentację od poruszenia zagadnienia regionalizmu, kluczowego dla jej wywodu. Zaznaczyła, że po odzyskaniu przez Polskę niepodległości różnice kulturalne, gospodarcze i społeczne spowodowane przynależnością ziem polskich do terytoriów trzech państw zaborczych mogły być niwelowane właśnie przez wdrażanie idei regionalizmu, która wspierała proces scalania państwa polskiego na różnych płaszczyznach, uaktywniając lokalny potencjał intelektualny w służbie kraju. Prelegentka wskazała, że w sferze kultury taką funkcję pełniła m.in. założona w 1925 r. organizacja Koło Kielczan, wydająca czasopismo pod nazwą „Pamiętnik Koła Kielczan”, którego do 1938 r. ukazało się osiem tomów. Następnie scharakteryzowała periodyk dokonując kategoryzacji jego zróżnicowanej zawartości, na którą składały się m.in. wspomnienia kolejnych pokoleń kieleckich uczniów, przyczynki do historii miasta, artykuły poświęcone wybitnym osobistościom i zmarłym członkom Koła, a także materiały historycznoliterackie i inne.

Reprezentantka tej samej uczelni, Izabela Krasieńska, przedstawiła referat pt. *Rozgłośnia Polskiego Radia w Łodzi w świetle jednodniówek „Fala*

Łódzka" z lat 1935-1939. W swoim wystąpieniu skoncentrowała się na działalności regionalnej rozgłośni Polskiego Radia w Łodzi od chwili jej powstania w 1930 r. do wybuchu II wojny światowej, bazę źródłową tej analizy stanowiły jubileuszowe jednodniówki, upamiętniające pięć kolejnych rocznic funkcjonowania rozgłośni. Jak wskazała badaczka, jednodniówki to efemerydy wydawnicze publikowane w celu popularyzacji jakiegoś konkretnego wydarzenia, osoby czy instytucji. Jednodniówki „Fala Łódzka” są wartościowymi, ale dotąd mało wykorzystywanymi wydawnictwami źródłowymi, które prezentują bogatą działalność łódzkiej rozgłośni, informują o ludziach, którzy ją organizowali oraz postępach w zakresie radiofonizacji Łodzi i województwa łódzkiego. Należy mieć jednak na względzie okazjonalny charakter tych jednodniówek, a zatem to, że dają one wgląd tylko w wycinek historii Polskiego Radia. Wzorem poprzedniczki prelegentka dokonała kategoryzacji zawartości badanej publikacji wskazując na trzy kategorie materiałów, z których ostatnia, szczególnie badawczo interesująca, dotyczy działalności pozaantennej radia, czyli działalności społecznej.

Ostatni referat trzeciej sesji pt. *Film „Simona Kossak” w kontekście feministycznej narratologii i posthumanizmu* wygłosiła Agata Chrobot ze Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Jej wystąpienie poświęcone było analizie filmu „Simona Kossak” w reżyserii Adriana Panka jako przykładu produkcji wykorzystującej posthumanistyczną perspektywę oraz bio-narracje wykraczające poza antropocentryczny sposób przedstawiania relacji człowieka z przyrodą. W odniesieniu do koncepcji „gatunków towarzyszących – companion species” Donny Haraway oraz posthumanistycznej filozofii Rosi Braidotti omówione zostały relacje głównej bohaterki ze zwierzętami i Puszcą Białowieską jako formy międzygatunkowego współistnienia opartego na bliskości, empatii i współdzielonej przestrzeni życia.

Czwartą sesję konferencji *Prasa niemiecka w Zielonej Górze – ślady dawnego miasta* otworzył pokaz 100-letniego filmu promocyjnego o Zielonej Górze. Projekcję przygotowaną we współpracy z Archiwum Państwowym w Zielonej Górze poprzedziła prelekcja Beaty Grelewicz, dyrektor Archiwum Państwowego w Zielonej Górze, oraz Tomasza Czyżniewskiego, dziennikarza specjalizującego się w promowaniu historii Zielonej Góry.

Pierwszy w tym bloku obrad referat pt. *Monografia Hugona Schmidta i jej źródła* wygłosił Marek Biszczyński z UZ. W wystąpieniu badacz oparł się na dziele swojego autorstwa pt. *Grünberg in Schlesien. Językowy obraz dziejów miasta w monografii Hugona Schmidta i jego źródłach* Cz. I, ponad 500-stronicowej monografii poświęconej treści i językowi dawnych kronik zielonogórskich, oraz na prezentacji tekstów stanowiących kanwę oczekującego na wydanie II tomu tej publikacji z podtytułem „Sacrum”. Jako jedno ze źródeł poddanych badawczej analizie, z których korzystał kronikarz

H. Schmidt, prelegent wskazał publikacje w gazecie „Grünberger Wochenblatt”. W swoim wykładzie monografię Schmidta określił jako „monumentalne, holistyczne kompendium wiedzy o dziejach Zielonej Góry”, a swoje opracowanie na jej temat jako „swoisty palimpsest, nakładkę współczesnej historiolingwistyki na oryginał, dokonaną po upływie stulecia”. Podkreślił konieczność stosowania interdyscyplinarnego podejścia przy badaniu historycznych materiałów rękopiśmiennych, zwłaszcza obcojęzycznych, polegającego na ścisłej integracji językoznawstwa z historiografią.

Kolejny temat, *Wybrane przedwojenne zielonogórskie czasopisma regionalne znajdujące się w zbiorach Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze*, zaprezentował Przemysław Bartkowiak z WiMBP w Zielonej Górze. Wskazał, że w zasobie niemieckojęzycznych periodyków, które zielonogórska księżnica sukcesywnie digitalizuje i wprowadza do Zielonogórskiej Biblioteki Cyfrowej współprowadzonej z Uniwersytetem Zielonogórskim, znajduje się kilka znaczących tytułów prasowych spośród kilkunastu wychodzących w przedwojennej Zielonej Górze, czyli Grünbergu. Prelegent skupił się na prezentacji „Grünberger Wochenblatt”, najważniejszego niemieckojęzycznego przedwojennego zielonogórskiego czasopisma wychodzącego w latach 1825-1944, a następnie omówił reprezentację w zielonogórskich zbiorach bibliotecznych kilku innych tego rodzaju tytułów prasowych, jak np. konkurencyjnego światopoglądowo „Grünberger Kreis- und Intelligenzblatt”. Podkreślił znaczenie zachowywania unikalnego dziedzictwa dawnej prasy dla dokumentowania i badania złożonej polsko-niemieckiej historii miasta i regionu.

W tym samym nurcie tematycznym osadzone było wystąpienie Pawła Karpa z WiMBP im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze, zatytułowane „*Sorauer Wochenblatt/Tageblatt*” – *czasopismo Żar i Dolnych Łużyc (1817-1944)*. „Sorauer Wochenblatt”, czyli „Tygodnik Żarski” to prawdopodobnie najstarsze czasopismo wydawane na terenie obecnego województwa lubuskiego. P. Karp przedstawił kolejne etapy jego złożonej historii, podkreślając, że periodyk stał się najważniejszym tytułem prasowym w Żarach i Dolnych Łużycach, bardzo silnie oddziałującym na region wzorcem dla podobnych przedsięwzięć wydawniczych. Swoje wystąpienie prelegent zakończył informacją o trwającym pierwszym etapie kompleksowej digitalizacji „Sorauer Wochenblatt”, realizowanym dzięki środkom pozyskanym przez WiMBP w Zielonej Górze z programu MKiDN „Kultura cyfrowa”. Wyraził nadzieję na dokończenie tego procesu w przyszłym roku.

Kontynuacją rozważań na temat przedwojennej niemieckojęzycznej prasy zielonogórskiej był wykład Jarosława Kuczera z WiMBP w Zielonej Górze z UZ, pt. *Zagadnienia prawne, ustrojowe i administracyjne w dyskursie rodzącej się niemieckiej prasy lokalnej w XIX w. Przypadek „Grünberger Wochen-*

blatt". Badacz na wstępie zauważył potrzebę przejścia do nowego etapu analizy tego czasopisma uwzględniającego specyficzne elementy dydaktyczne zidentyfikowane przez niego w tekstach publikowanych w latach 1825-1871. Okres ten stanowił fazę początkową w rozwoju pisma, podczas której jego zawartość ewoluowała od elementarnych informacji dotyczących miasta i regionu do specyficznie sprofilowanych treści dotyczących funkcjonującego i wprowadzanego w mieście prawa, zagadnień ustrojowych oraz administracyjnych. Prelegent zauważył, że z każdą dekadą omawiane na łamach periodyku problemy nabierały bardziej dojrzałego kształtu, zarówno informacyjnego, jak i analitycznego, co prawdopodobnie wskazywało na autentyczny, stały wzrost zainteresowania mieszkańców miasta tymi tematami, ale zarazem prowokowało wśród czytelników rozwój świadomości protoobywatelskiej.

Przemysław Góralczyk z Zespołu Szkół w Czerwieńsku w kręgu swoich badawczych zainteresowań również umieścił czasopismo „Grünberger Wochenblatt”. W wystąpieniu pt. *Czerwieńsk na kartach „Grünberger Wochenblatt” od połowy XIX do połowy XX wieku* zawarł wielopłaszczyznową analizę znaczenia tego czasopisma w życiu mieszkańców ówczesnego miasta Rothenburg an der Oder, obecnie Czerwieńsk. Prelegent podkreślił niezwykle istotną rolę treści zamieszczanych w zielonogórskiej gazecie dla społeczności historycznego Czerwieńska, szczególnie w latach 1848-1850, w których intensywną działalność prodemokratyczną prowadził charyzmatyczny czerwieński pastor Martin Gotfried Julius Schöne publikujący, dzięki znajomości z jej właścicielem Wilhelmem Levysohnem, zaangażowane obywatelsko teksty. Za interesujące zjawisko warte dalszych badań Góralczyk uznał odnotowane w wydaniach gazety z lat 30. XX w. próby interpretowania historii w celu formowania świadomości historycznej lokalnej i regionalnej społeczności.

Podsumowaniem drugiego dnia obrad była debata pt. *Przedwojenna niemiecka prasa lokalna: dziedzictwo czy balast?*, którą moderował P. Bartkowiak z WiMBP w Zielonej Górze. W inspirującej wymianie opinii udział wzięli: B. Grelewicz z Archiwum Państwowego w Zielonej Górze, Anitta Maksymowicz z Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, M. Biszczyński – z UZ, T. Czyżniewski, P. Góralczyk z Zespołu Szkół w Czerwieńsku, P. Karp z WiMBP w Zielonej Górze oraz Jarosław Kuczer z WiMBP w Zielonej Górze z UZ.

Trzeci i ostatni dzień konferencji przebiegał pod hasłem *Prasa studencka – alternatywa dla kultury narodowej?* Obrady otworzyło wspólne wystąpienie J. Chwastyk-Kowalczyk oraz A. Bucka. W trakcie prezentacji pn. *Wokół publikacji Jerzego Jarowieckiego pt. Eugeniusz Kolanko „Bard” Poeta i konspirator* prelegenci gościli online autora omawianej książki, który przedstawił szczegółowo historię żmudnego rozpoznawania życiorysu E. Kolanki, zapoczątkowaną jeszcze w 1967 r. A. Buck podkreślił

znaczącą wartość prezentowanej publikacji wydanej nakładem wydawnictwa Pro Libris działającego przy WiMBP w Zielonej Górze. Odnosząc się do kwestii twórczości polskich bardów z czasów niemieckiej okupacji zaznaczył, że uwypuklenie twórczych dokonań bardów ziemi krakowskiej, takich jak E. Kolanko, przełamuje dotychczas dominujące zainteresowanie warszawskimi bardami Pokolenia Kolumbów. J. Chwastyk-Kowalczyk uzupełniła, że wieloletnia perspektywa badawcza J. Jarowieckiego, wsparta jego ogromną erudycją i efektywną metodologią, pozwoliła z sukcesem uzupełnić dane do omawianej książki.

Zielonogórska prasa studencka (1975-1980). Modele, struktura i funkcje to zagadnienie, nad którym w dalszej kolejności pochylił się A. Buck. Jako inspirację dla swojego wykładu wskazał okrągły jubileusz publikacji jednodniówki powtarzalnej „Faktor”, którą w 1975 r. zaczęli wydawać zielonogórcy studenci. Za bardzo istotne w tym kontekście uznał badania Andrzeja Krzysztofa Waśkiewicza – twórcy pojęcia życia młodoliterackiego. Prelegent przekrojowo zreferował zagadnienie studenckiego ruchu dziennikarskiego funkcjonującego w Zielonej Górze w latach 70. i 80. XX w., przybliżając słuchaczom szczegółową typologię wydawanej prasy oraz jej miejsce w strukturze prasy kulturalnej i literackiej w Polsce. Za fundamentalne wydarzenie dla najnowszej historii studenckiego dziennikarstwa w środowisku lubuskim uznał Seminarium Dziennikarskie w Łagowie Lubuskim w kwietniu 1975 r., na którym zapadła decyzja o reaktywowaniu zielonogórskiego Klubu Dziennikarzy Studenckich oraz zrodził się pomysł wydawania kolumn studenckich w istniejącej prasie regionalnej i redagowania biuletynu środowiskowego. W swoim wystąpieniu A. Buck podkreślił szczególną rolę „Faktora” – periodyku wielokrotnie nagradzanego, opartego na modelu integracyjnym, mocno inspirującego dla twórczości literackiej. Wspomniał o próbie reaktywacji tego pisma na początku lat 90. XX w. pod tytułem „DeFaktor”.

Kolejny wykład w tej części obrad wygłosiły K. Rostkowska i Weronika Łuczak z Uniwersytetu Zielonogórskiego. W pierwszej części referatu pt. *Konwergencja mediów lokalnych w praktyce: casus akademickiego Radia Index* Rostkowska przedstawiła ideę konwergencji mediów lokalnych rozumianej jako proces scalania różnych form przekazu – technologicznego, redakcyjnego, instytucjonalnego – ze szczególnym uwzględnieniem kontekstu regionalnego i zaangażowania środowisk akademickich. Wywód uzupełniła W. Łuczak podejmując analizę działalności Akademickiego Radia Index z Zielonej Góry jako medium operującego równolegle w klasycznej przestrzeni radiowej oraz internetowej i wideo. Na tym przykładzie przedstawiła praktyki konwergencji treści, adaptacji do nowych formatów dystrybucji, a także rolę młodych twórców w redefiniowaniu lokalnej sfery medialnej. Prelegentki podkreśliły, że badanie zjawiska konwergencji mediów w kontekście lokalnym pozwala dostrzec, jak po-

stępujące zmiany technologiczne w mediach globalnych są implementowane w konkretnych społecznych przestrzeniach. Lokalne media funkcjonują bowiem w ścisłym związku z otaczającą je społeczną wspólnotą – są zarówno jej lustrem, jak i aktywnym uczestnikiem oraz kreatorem.

Ostatni referat wygłosił Robert Rudiak reprezentujący Związek Literatów Polskich, Oddział w Zielonej Górze. W wystąpieniu pt. *Literatura, nauka i sztuka na łamach zielonogórskich pism studenckich (1959-2020)* zajął się analizą ponad 20 czasopism: tygodników, biuletynów, dwutygodnika i miesięczników, w tym najdłużej wydawanych, jak tygodnik „Faktor”/„DeFaktor” (1975-1989, 1992) oraz miesięczniki „Uniwersytet Zielonogórski” (2002-2020) i „UZetka” (2002-2017). Jak podkreślił prelegent, wielu początkujących redaktorów, poetów, prozaików, eseistów, publicystów, reportażystów, rysowników, grafików i fotoreporterów, którzy debiutowali na łamach zielonogórskich czasopism studenckich, miało możliwość medialnego zaistnienia i kontynuowania kariery dziennikarskiej, artystycznej, literackiej, plastycznej, fotograficznej i naukowej. Kadry te zasiłyły potem profesjonalne zespoły prasowe, redakcje radiowe i telewizyjne, zawodowe organizacje twórcze, instytucje kultury, nauki i edukacji stając się środowiskową awangardą, intelektualną i artystyczną bohema oraz miejską i regionalną elitą.

Klamrą zamykającą ostatni, piąty blok tematyczny konferencji była debata pod hasłem *Dziedzictwo badań nad prasą studencką Andrzeja K. Waśkiewicza*, którą moderował A. Buck. W dyskusji uczestniczyli m.in. K. Rostkowska z UZ, P. Bartkowiak z WiMBP w Zielonej Górze, Magdalena Steciąg – dyrektor Instytutu Filologii Polskiej UZ, R. Rudiak ze ZLP, Oddział w Zielonej Górze, Agnieszka Urbaniak z WiMBP w Zielonej Górze oraz Marek Herejczak jako autorytet w dziedzinie dokumentowania dorobku kultury studenckiej i różnych aspektów życia zielonogórskiego życia akademickiego.

Podsumowania konferencji dokonali G. Wrona, J. Chwastyk-Kowalczyk oraz A. Buck. Podziękowali autorom wszystkich wystąpień oraz uczestnikom debat. Trzecia edycja konferencji „Miasto starsze niż prasa” spotkała się z bardzo pozytywnym odbiorem uczestników reprezentujących rozległe spektrum badawczych zainteresowań oraz szeroki wachlarz dyscyplin naukowych. Organizatorzy poinformowali o zamiarze opublikowania wygłoszonych referatów.

Ogółem w wydarzeniu udział wzięło 210 osób, w tym 25 prelegentów i uczestników debat oraz przedstawiciele bibliotek południowej części województwa lubuskiego, młodzież szkół średnich i studenci Uniwersytetu Zielonogórskiego. Przebieg konferencji był transmitowany online i dotarł łącznie do ok. 50 odbiorców.

Na uwagę zasługują wydarzenia towarzyszące, które urozmaiciły przebieg obrad stając się atrakcyjnym przerywnikiem w konferencyjnych pre-

zencjach i debatach: wizyta w historycznej pokazowej piwnicy winiarskiej mieszczącej się w Domu Stanów Ziemskich – jednym najstarszych budynków w Zielonej Górze, zwiedzanie Muzeum Ilustracji Książkowej oraz udział w uroczystym wernisażu wystawy pt. *200. rocznica powstania najstarszego zielonogórskiego czasopisma (1825-1944) „Grünberger Wochenblatt”* prezentowanej w siedzibie Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze. Było to wydarzenie znakomicie korespondujące z wiodącym tematem konferencji, które cieszyło się zasłużonym zainteresowaniem jej uczestników.

Nagrania z przebiegu obrad zostały udostępnione w serwisie internetowym YouTube, natomiast ze szczegółami dotyczącymi wszystkich trzech edycji konferencji z lat 2023-2025 można się zapoznać na stronie internetowej <http://www.konferencja.norwid.net.pl/archiwum-stopka>.

Marcin Bogucki
Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna
im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze

Tekst wpłynął do Redakcji 31 października 2025 r.